

БЪЛГАРСКАТА ПОЯСНА БОРБА КОРЕШ – ТРАДИЦИИ И ПРАКТИКИ

Иван Автутов

Българска федерация по поясна борба Кореш

Резюме: Поясната борба Кореш унаследява български традиции, които са синтез от различни влияния, разглеждани като част от създаването и развитието на родовата памет (единство на културни спомени, изразени чрез слово и действие). Генезисът на поясната борба Кореш може да бъде обвързан с присъствието на борбата от древните култури и Античността, през Средновековието, до съвременността. В самото начало, по подобие на други борби, тя е част от ритуалната система на древните българи – в нея всяко движение и поясен захват носят допълнителен смисъл, част от който се е съхранил и до днес.

Според специалисти по културно наследство думата „кореш“ означава борба, противостояние. В своето развитие тя е получила и допълнителен смисъл – днес се употребява и като кураж, смелост, храброст.

Тази изконно българска поясна борба е съхранила и развила родови традиции, от които се унаследяват редица елементи, които днес активно присъстват в българската родова културна традиция Кореш като ценностна система и символи.

Ключови думи: българска традиция и култура, поясна борба Кореш, родова традиция.

Въведение

Родовата традиция – поясната борба Кореш, е своеобразен маркер на българската етническа култура и идентичността на българите.

Историята на нейното възникване и развитие отива със своите корени в дълбочината на вековете.

Воините от прословутата българска конница, влизайки в близък бой с врага на бойното поле, където ползването на традиционни оръжия е било невъзможно поради ограниченото пространство, са се вкопчвали с голи ръце в пояса на противника, изтръгвали са го от седлото и са го хвърляли на земята. Да свалиш противника от коня, е знакова практика, характерна за българските воини в различни периоди от нашата история.

Да извадиш от равновесие противника чрез захват, обхващаш пояса, т.е. центъра на тялото на противника, зоната на слънчевия сплит, където е т.нар. трета чакра или втори разум, е висше умение, водещо до персонална победа, това е древна българска приложна система за самозащита и неутрализиране на врага [1, 2].

Функционалните и идеологическите корени на поясната борба Кореш са исторически свързани преди всичко с необходимостта от противостоя-

ние на силовия натиск отвън, а също така и при избор на предводител (военачалник) на войската.

Исторически българите (българските родове) притежават богата материална и духовна култура.

Арабските пътешественици и историци, посетили Волжка България: Ахмад Ибн Фдлан, в качеството си на секретар от посолството на абасидския халиф Ал-Моктадир, през 922 г., както и философът Абу Хамид ал-Гарнати през 1131 г., са оставили записки за българските борци на пояс, които са се борили при провеждането на различни празници и ритуални обряди [2].

Традиционните силови упражнения, игри, борби и съревнования са били неотменна част от българската родова национална култура. Те са се зараждали и развивали през вековете и са били тясно свързани както с материалното производство, така и с военно-приложните навици.

Съревнованията по поясна борба Кореш са неразривно свързани с изконни български народни празненства и събори, в които тези борби са като централно събитие. Кулминационният момент от празнуването е определянето на победителя в преборването – юнак, на когото били връчвани шит пояс, мех с вино и жив овен.

Като привърженици на тангризма, прабългарите вярват във всевиждащото око – Тангра. Тук е широко разпространено почитането на планината, като най-близката до божеството точка на земята, и съответно на планинския овен като божествено същество. В момента, когато победителят – юнак гордо вдигне на раменете си овена, в очите на цялата общност той се превръща в човешко същество, отъждествявано с Бог. В позата на мъжа с овен на раменете се събират всички митологични и социални мотиви на празненството. Култа към овена етнографите откриват в орнаментите на българските шевици, разпространен мотив сред които са извитите като рога цветя и растения. Смислът на победата се е свеждал към общественото признание на бореца като първенец. Победата не се е постигала на всяка цена, а в рамките на определени правила, и хората са знаели кой е станал първи. Напрежението от поязната борба поставя силите на състезателя на изпитание: неговата физическа сили, неговото упорство, изобретателност, мъжество и издръжливост и наред с това – неговата духовна сила, тъй като, обзет от желанието да победи, той все пак е принуден да се държи в рамките, предписани от състезанието. Проявяването на емоции е свързано с културата на рода, която е трябвало да бъде поддържана на високо ниво. В схватката са разрешени всички действия, способни да приведат противника от изправено положение посредством откъсване от земята в легнало положение на тепиха. Съществува едно задължително за всички условия – борците не трябва да пускат захвата за пояса. Най-бърза победа

печели участникът, който успее да хвърли съперника си по гръб. За това не е достатъчно да притежаваш физическа сила, но трябва и добре да владееш техниките на поязната борба Кореш. Постановката на ръцете, краката и корпуса на бореца са навици, които се обработват и придобиват с години [3, 4, 5, 8].

Явно е, че борбата заема важно място в битата и начина на живот на прабългарите. Те обучават децата си на езда, стрелба с лък, борба за пояс и борба на кон. Сведения за тези умения на българите да внушават респект у противниците, срещаме в текст на летописеца Касидор (VI век), който пише: „...страшните по цял свят българи“, с което изразява мощта и военните им умения [1].

Тренирайки от дете поясни схватки Кореш, всеки боец е придобивал сила, умения и качества, които да му гарантират задължителна победа в единоборствата. Този вид единоборство показва спецификата и уникалността на българското воинство [6].

Поязната борба Кореш притежава самобитност като етнически феномен, въплъщаващ система на национално възпитание, етиката и нравствените устои на рода.

През последното десетилетие всеки победител в поязната борба Кореш, организирана на народни събори и фолклорни фестивали, получава за награда тъкан пояс, мех с вино и жив овен.

Методология

Използван е сравнителният метод на работа с източниците. Този метод дава възможност да се представи поязната борба Кореш в контекста на българската културна традиция чрез сравнения на източниците и базата данни.

Използвани са научни доклади и изследвания за отделни етнографски региони от България.

Резултати

През последните десетилетия за популяризирането на родовата традиция – поязната борба Кореш, се е посветила Българската федерация по поясна борба Кореш със съдействието на Българската федерация по борба, Българската федерация по самбо, Българската федерация по джудо и подкрепата на Българската православна църква.

Поязната борба Кореш унаследява дълговечни традиции от прабългарски и славянски произход. Не е без основание твърдението, че тази борба представлява синкретично изкуство и може да бъде радглеждана като част от българското нематериално културно наследство. Кореш носи силата на българския дух и допринася за културното развитие на други при-

общени към прабългарския бит и култура народи в хилядолетната си история.

Благородния подход, чрез атрактивния поясен захват отличава българската поясна борба Кореш от другите видове борби и бойни приложни практики. И днес тези принципи стоят в основата на изграждането на уменията на борците от Българската федерация по поясна борба Кореш.

Формите, чрез които Федерацията популяризира и развива тази древна родова традиция, са:

- организиране на демонстрации, състезания, народни събори, международни етнофестивали и тържества;
- специално присъствие в спортни училища и висшите учебни заведения под формата на форуми, конкурси и състезания, провеждане на майсторски клас;
- внедряване на захватите от българската поясна борба Кореш като допълнителна методика при профилираните тренировки на другите спортове (класическа борба, самбо, джудо, ММА);
 - младежки лагери;
 - срещи с младежки музикални рок състави за общи изяви;
 - инициативи на Федерацията съвместно със средствата за масово осведомяване (радио, телевизия, вестници и списания): интервюта и статии, отразяване на участията на Федерацията на различни събития и участия на живо в телевизионни риалити предавания;
 - чрез интернет платформи: създаване на интерактивен сайт, организиране на конкурси за комикси и различни младежки форуми.
 - За реализиране на горепосочените форми се прилагат:
 - национален подход – чрез участия на народни и фолклорни фестивали и демонстрации по региони от страната; участия на републикански състезания;
 - участия в международни състезания и световни първенства;
 - отразяване в средствата за масова информация на успехите и всички инициативи на Федерацията;
 - подходящо включване в корпоративни събития.

Автентичната практика на пояската борба Кореш е реално възвращащ се символ на древните български родове. За разлика от съвременната традиционна борба, тук участникът изгражда нравствена система, извървява определен идентификационен път, трансформирайки се в личност, която търси да печели съмишленици.

Изводи

За утвърждаване на българската идентичност в съвременното глобално общество, поясната борба Кореш следва да се интерпретира в духа на родовата културна традиция. Затова тя се обсъжда като ритуална практика, пренесени през вековете форми на игрови синкретизъм, като синтез на онези етнически традиции, които формират българската народност след IX век. Не е без основание твърдението, че тази борба представлява синкретично изкуство и може да бъде радглеждана като част от българското нематериално културно наследство. Кореш носи силата на българския дух и допринася за културното развитие на други приобщени към прабългарския бит и култура народи в хилядолетната си история.

Българският Кореш се възражда с любов и красота от всички родолюбиви българи у нас и в чужбина. Силата е носене на везани шевици, препасване с красиви пояси, според традицията, и под звуците на тъпан и гайди. Тази древна традиция е възплътила куража, чрез който да покажем на света автентичната българската култура и душевност и как сме се съхранили като нация през вековете.

Заклучение

Утвърждаването на тази древна българска традиция в условията на глобализация е незаменим ресурс за устойчивото развитие на българското общество и средство за межкултурен диалог на индивиди, общности и държави.

Благодарности: към екипа на Българската федерация по поясна борба Кореш и Научно-приложния съвет към нея.

References/Литература

1. **Bakalov, G.** Istorija na Bulgaria. Ot drevnostta do kraja na XVI vek. Sofia, 2003.
[Бакалов, Г. История на България. От древността до края на XVI век. София, 2003.]
2. **Beshvelieva, V.** The First Bulgarians. Lifestyle and culture. Sofia, 1981.
[Бешевлиев, В. Първобългарите. Бит и култура. София, 1981.]
3. **Vaklinov, S.** Formation of Old Bulgarian Culture VI – XI centuries. <http://promacedonia.org/sv/index.html>.
[Ваклинов, С. Формиране на старобългарската култура VI – XI век. <http://promacedonia.org/sv/index.html>.]
4. **Pesheva, R.** Lineage, kinship groups and traditions. – In: *Ethnography of Bulgaria*. I. Sofia, 1980.
[Пешева, Р. Род, родствени групи и традиции. – В: *Етнография на България*. София, 1980.]

5. **Petrov, R.** The struggle in selected works of world literature. Sofia, 2010.
[Петров, Р. Борбата в избрани творби от световната литература. София, 2010.]
6. **Todorov, E.** Bulgarian folk heroic epic. Sofia, 1981.
[Тодоров, Е. Български народен героичен епос. София, 1981.]
7. <https://buditeli.unibit.bg/images/proceedings/2023/i-avtutov.pdf>

За автора

Иван Автутов е студент по магистърска програма „Защита на културно-историческото наследство в Република България“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии. Лектор и консултант на нематериално културно-историческо наследство (антична борба Кореш) в курсове по алтернативен туризъм към Лесотехническия университет в периода 2016 – 2019 г. Ръководител на демонстративен експериментален проект за нематериално културно историческо наследство „Българска поясна борба Кореш“ в Община Челопеч в рамките на програмата „Стратегия за развитие на туризма и културно-историческото наследство 2020 – 2025“. Съдия международен клас по поясна борба Кореш. Президент на Българската федерация по поясна борба Кореш.

За контакт с автора: koresh.bg@gmail.com

BULGARIAN BELT WRESTLING KORESH – TRADITIONS AND PRACTICES

Ivan Avtutov

Bulgarian Belt Wrestling Koresh Federation

Abstract: The belt struggle Koresh inherited Bulgarian traditions, which are a synthesis of various influences, considered as part of the creation and development of ancestral memory (unity of cultural memories expressed through word and action). The genesis of the Koresh belt wrestling can be tied to the presence of wrestling from ancient cultures and antiquity, during the Middle Ages and in modern times. At the very beginning, like other struggles, it was part of the ritual system of the ancient Bulgarians – in it, every movement and waist grip carried an additional meaning, part of which has been preserved to this day.

According to cultural heritage specialists, the word “koresh” means struggle, confrontation. In its development, the word has received an additional meaning – today it is also used as courage – courage, bravery.

This primordial Bulgarian belt struggle has preserved and developed tribal traditions, from which a number of elements are inherited, which are actively present today in the Bulgarian tribal cultural tradition Koresh as a value system and symbols.

Keywords: kin, Bulgarian tradition, Bulgarian culture, ancestral tradition, Bulgarian belt wrestling Koresh.

About the Author

Ivan Avtutov is a master's student “Protection of cultural and historical heritage in the Republic of Bulgaria” at the University of Library Studies and Information Technologies. Lecturer and consultant on intangible cultural historical heritage (Ancient Koresh wrestling) in courses for alternative tourism at the Forestry University in the period from 2016 – 2019. Head of the demonstrative experimental project for intangible cultural and historical heritage, “Bulgarian belt wrestling Koresh”, in the Municipality of Chelopech within the framework of the program, “Strategy for the development of tourism and cultural and historical heritage 2020 – 2025”. International class judge for belt wrestling Koresh. President of the Bulgarian Belt Wrestling Koresh Federation.

To contact the Author: koresh.bg@gmail.com